

РЕЦИМО ЈОШ КОЈУ О ПОПУ ЂУЈИЋУ...

"Рецимо по једну, за вриме минути,
Бугаршћину средну и за труд не чути,
Да *српским начином*, мој друже премили,
Како меју дружином вазда смо чинили."

Петар Хекторовић, *Рибање и рибарско приговарање* (1568)

Сажетак: У прилогу се доносе преписи неколико докумената из пред-ратне и ратне делатности стрмичког пароха у Епархији далматинској Момчила Р. Ђујића. Свештеник Момчило Ђујић је за време Другог светског рата био командант ратне гериле српског становништва северне Далмације, познатије као Динарска четничка дивизија, војне формације која је била верна југословенском монархистичком покретку и која је била носилац чврстог отпора према антисрпској политици геноцида Независне Државе Хрватске.

Кључне речи: Устанак у Босни и Херцеговини 1875–1878; Тронеђа Босне, Лике и Далмације; парохија Стрмица; свештеник и војвода Момчило Р. Ђујић; архиепископ пећки, митрополит београдско-карловачки и патријарх српски Гаврило Дожић; Динарска четничка дивизија 1941–1945. године.

У Гласнику Удружења архивских радника Републике Српске сам у неколико наврата објављивао текстове и документа о улози Момчила Р. Ђујића (1907–1999) као свештеника Српске православне цркве и ратног команданта Динарске четничке дивизије.¹ Архивистички посао, који је без почетка и без краја, увек изненади појавом нових докумената и сазнања на старе теме. Да је посао историчара због тога и интересантан не би требало нарочито наглашава-ти. Пореклом из краја који цени и ствара епска предања, Момчило Р. Ђујић је

¹ Радован Пилиповић, *Момчило Ђујић и Василије Шурлан – два антипода у свештеничким мантијама*, Гласник архивских радника Републике Српске, бр. 3 (2011), 339–356; Р. Пилиповић, *Нови прилози за биографију Момчила Р. Ђујића*, Гласник Удружења архивских радника Републике Српске, бр. 5 (2013), 427–443.

својим ангажманом у рату од позног пролећа 1941. године, на неки начин, практично живео поновљене судбине оних историјских личности о којима је писао пре 1938. године, тачније, у прилогу који се овде даје као уводник у нека одраније у науци позната и коришћена документа. Текст "Црни Потоци" је историјско-географски и антрополошки осврт на улогу поменутог топонима и његове околине у историји српског народа Тронеђе (*Triplex Confinium-a*) у другој половини 19. века.

Наиме, Црни потоци су најистуренија тачка територије некадашње Турске (Османске) царевине у троструком крајишту према Хабзбуршкој монархији и Млетачкој републици. После Карловачког мира 1699. године образовала се коначно позната "Трострука међа" – *Triplex Confinium* или *Triconfinium*. Црни потоци су заправо османски територијални усек, дугачак око 1500 метара, а широк свега неколико десетина, који одваја Далмацију од Лике, тј. стару Аустрију од млетачке Далмације, идући од Дреновца према западу до праве Тронеђе Босне, Лике и Далмације. Данас припада селу Тишковац у Општини Босанско Грахово. Стрмички парох Момчило Ђујић је у тексту "Црни Потоци" описао то земљиште и његову важну улогу у српском устанку у Босни и Херцеговини 1875–1878. године.² Кроз текст провејава српски крајишки патриотизам, помен знаменитих људи учесника бојева и окршаја са Турцима, али и жеља да се свима њима подигне "спомен-храм" у Црним поточима. Судаћи по црквено-градитељској пракси времена патријарха Варнаве Росића (1930–1937), идеја да се подигне одговарајући спомен-храм устаницима "Јужно-босанског устанка" или "Црнопоточке буне" пала би у време између 1935. и 1938. године, што одговара јубилеју 50-годишњице исте. Тада је и текст несумњиво написан, иако нема на себи ниједну хронолошку одредницу нити белешку. Једним својим делом текст је инспирисан оним приповестима и предањима која су се нашла код стрмичког учитеља Ђуре Добрића у књижици "Устанак у Црним Поточима 1875–1877. године".³

У овом прилогу доносе се такође и преписи из архиве Динарске четничке дивизије, преко којих се на статистички начин улази у ратни положај српског народа у северној Далмацији од 1941. до 1945. године, тј. Српске православне цркве на том подручју нарочито. Формулари, попут "оцена" двојице јеромонаха, Валеријана Штрпца и Никанора Калика, од 12. фебруара 1945. године, сведоче о чувању дисциплине у устаничким редовима и бризи за вој-

² Архив Републике Српске, Документи о политичким и друштвеним збивањима у Босанској Крајини (1918–), 208, 14. Овом приликом се топло захваљујем колегама Верици Стошић, архивском саветнику, и мр Бојану Стојнићу, директору Архива Републике Српске, који су ми скренули пажњу на наведени документ.

³ Ђуро Добрић, *Устанак у Црним Поточима 1875–1877. г. по причању старца Милана Плавшића, из Стрмице учесника у устанку*, Шибеник 1937. Прештампано у: *Стрмица – људи и догађаји (Зборник научних и стручних радова и казивања о мјесту Стрмица у Книнској Крајини)*, гл. уредник Данко Перић, Книн–Београд 2005, 81–105.

нички морал у редовима Динарске четничке дивизије и, свакако, могу служити као корисни биографски подаци.⁴ Наредба војводе Момчила Ђујића командантима корпуса Динарске четничке дивизије о скупљању података о времену ратног искуства његових сабораца од 12. априла 1945. године, а за епископа Николаја Велимировића и патријарха Гаврила Дожића, сведочи о историјској одговорности пред будућим судом историје.⁵

Веома је важан извештај свештеника при Штабу Динарске четничке дивизије Павла Зелића патријарху српском Гаврилу Дожићу од 14. априла 1945. године, о судбини свештеника Далматинске и Горњокарловачке епархије, о броју свештеника страдалих од усташа и од партизана, као и о онима који су ступили у четничке, али и у партизанске редове. Извештај има посебан пропратни акт војводе Момчила Р. Ђујића и користан је "шематизам" ових епархија Српске православне цркве за период 1941–1945. године, дајући тачне и одређене персоналне и статистичке податке: колико је свештеника убијено од појединих војних формација ратних година, као и која је идеолошка приврженост и оријентација са њихове стране била одабрана.⁶

И на крају, писмо свештеника при Штабу Динарске четничке дивизије Павла Зелића од 16. априла 1945. године, јесте предлог за одликовање свештеника од стране патријарха Гаврила Дожића и, заправо, додатна рекапитулација улоге дела свештенства православне Далмације у редовима монархиста и националиста за време Другог светског рата.⁷

Динарска четничка дивизија се почетком децембра 1944. године извукла са простора Тromeђе и стационарала у Словенији. Отуда потичу и исписана документа из преписке Штаба Динарске четничке дивизије (април 1945. године) са патријархом српским Гаврилом Дожићем, који се заједно са епископом жичким Николајем Велимировићем нашао у околини словеначког места Горица.⁸ Предања из устанка 1875–1878. године била су жива у редовима четника са

**Војвода Бранко Богуновић
(1911–1945)**

⁴ Архив Војно-историјског института (Београд), Архива непријатељских јединица, Четничка архива, Бр. Рег. 4/2–1; Бр. Рег. 4/2–2, К. 155. Даље: Архив ВИИ...

⁵ Архив ВИИ (Београд), Архива непријатељских јединица, Четничка архива, Бр. Рег. 17/2, К. 158.

⁶ Архив ВИИ (Београд), Архива непријатељских јединица, Четничка архива, Бр. Рег. 18/2–1, К. 158 и Бр. Рег. 18/2–2, К. 158.

⁷ Архив ВИИ (Београд), Архива непријатељских јединица, Четничка архива, Бр. Рег. 19 /2, К. 158.

⁸ Вељко Ђ. Ђурић, *Голгота Српске православне цркве 1941–1945*, Београд 1997, 320–321.

Тромеђе, који су 1941. године ступили у борбу са хрватским усташама и комунистима. Подсетимо да је четнички командант Бране Богуновић у Другом светском рату носио одело прослављеног војводе трубарског Голуба Бабића (1824–1910), о чему постоје познате ратне фотографије.

ТЕКСТ "ЦРНИ ПОТОЦИ" ПАРОХА СТРМИЧКОГ МОМЧИЛА Р. ЂУЈИЋА КАО ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ПОДИЗАЊА СПОМЕН-ХРАМА ПАЛИМ СРПСКИМ УСТАНИЦИМА (1875–1878)

ЦРНИ ПОТОЦИ

Тамо, где је динарски ланац, који се протеже од Троглава до Велебита, пресечен горњим током реке Бутижнице, у сенци тамних и магловитих гора, стрмих и врлетних кланаца, хучних и брзих планинских потока, дивљих горских венаца и пропланака, где се оно што је лепо, дивље и тајанствено слило у једну вечну симфонију – налазе се историјски Црни Потоци.

"Црни" ваљда ради тога, што је некад већи део ових брда био покривен црногорицом, којој се и данас овде траг налази. "Црни" ваљда и ради многобројних планинских врела и поточића који, као змије пузе тајанствено преко тамних стјена и литица, лучећи у себи црну "балучилу" (водена биљка) која се као лишај хвата по стјенама и даје им таман и озбиљан изглед.

"Црни" још ваљда и ради тога, што је често била црна и судбина српског народа који је овај крај насељавао кроз страшна историјска збивања наше бурне прошлости.

Свакако, име које је тесно везано за нашу најновију историју, јер је њен један део неизбрисиво урезан у сиве стене овог динарског краја, крвљу и костима најбољих међу нама, које су ови кланци породили и одгојили.

Црни Потоци преставаљају једну "малу" Тромеђу између покрајина Босне, Лике и Далмације. Туда се протеже, долином реке Бутижнице и бивша граница између бивше Турске и Аустрије. – Далеко од већих насеља и главних саобраћајних линија, врлетно и неприступачно по својем географском положају, Богом дано место за буне и устанке. Уточиште многих одметника и хајдука, којима су у прошлом веку "цареви закони и њихова правда" догорјевали до ноката и гонили их на остварење заветне мисли о слободи.

У седмој деценији прошлог века, када је ропство и зулум премашио и "цареве законе" и стрпљење раје, када се је чаша чемера прелила; пукла је страшно устаничка пушка у Црним Потоцима. Глас те пушке био је одјек страшне грмљавине која се је као олујни облак ваљала од Ћорковаче, преко Босне и Херцеговине.

Црни Потоци тада постају значајни. Они улазе у нашу нову историју. Они постају стециште стотине и хиљаде устаника, народно збориште и одмори-

ште, крваво попрште, згариште и пепелиште. Ту се започиње – а ту скоро и свршава, четничка акција "Петра Мркоњића" која спада у ред наших највећих устанака, а траје од 1875–1878. године.

Одмах у почетку, у Црним Потоцима, састаје се устаничка војска, а народни прваци и четовође образују "Српску босанску револуционарну владу" под претседништвом Јове Билбије из Бос. Грахова, која у цркви објављује наоруду Прокламацију и позив Петра Мркоњића на народни устанак ради оцјепљења Босне испод турске власти и њеног вечитог присаједињења мајци Србији.

После овог, на подручју Црних Потока, ређају се битке усташа са Турцима на Туку, Уилици, Стожиштима, Мачијој Греди, Шљемени, Плочицама, Врлинцу, Калдрми, Дугопољу и Превали. Усташе предводе војводе и четовође: Голуб Бабић, Дамјан Ђурица, поп Каран, Мићо Тркуља, попови: Билбија, Плавшић и Петрановић, пуковник Милета Деспотовић који је дошао из Србије. А, 24. II. 1876. године долази преко Книна и Стрмице и војвода "Петар Мркоњић". Он отсједа, потајно, у кући поп Николе Плавшића. Одатле одлази четама, обучава их, храбри и предводи.

Из Далмације одбори за помагање устаника шаљу оружје и муницију, а преко Стрмице Енглескиња Мис Ирбијева шаље храну и одјећу.

Не помињући борбе усташа са Турцима на другим местима у Босни њихове побједице и поразе, Црни Потоци остају увек, за све време устанка главна база ради снабдјевања, главно склониште и превојиште. То су Турци и осетили. Зато су на 24. VIII. 1877. године ударили са својом главнином на Црне Потоке и ту коначно побједили усташе издајом Аустрије, која им је дозволила пролаз преко своје територије, да би могли ударити на усташке логоре са леђа. Борба је била тешка и крвава. И, усташе су се морале са много такта повући из борбе. Главни се је сукоб одиграо на "Самару". То је једно троугласто узвишење (око 620 m надм. висине) уоквирено са севера према југу ријеком Бутижницом, од севера према западу једним усјеченим планинским путем који истовремено означаје границу између Лике и Босне, а од запада према истоку "Црним Потоком" који се сајева у Бутижницу, а чини границу између Босне и Далмације. На том троуглу били су стални усташки логори, а трагови борбе и рововска утврђења и данас је јасно оцртавају.

Историјски значај устанка у Босни јесте и значај Црних Потока. Они су природни и величанствени споменик једног поносног народа, једног покољења, које је знало и могло мушки и јуначки пркосити двама царствима, издржати и отстојати до краја на својој Голготи, и дочекати дане славе и слободе.

Војвода Голуб Бабић

Наше уједињење није случајно. Оно је дошло као последица страховитих крвавих дана и мегдана, који су се кроз стотине година водили. Оно је резултат непрекидних вековних душевних тежња, патња и самопрегора нашег народа.

Зато Црни Потоци, остају да нас гордо и поносно опомињу, да вековна народна политика има свој прокрчени и означени пут, пут који никаква сила на свету не може мењати – без ужасне казне.

Наша народна црква припрема се да у Црним Потоцима подигне диван, монументалан споменик "спомен храм" у којег ће се сместити мученичке кости бораца из устанка у Црним Потоцима. Тај храм биће видан израз поштовања и признања нашег поколења – борцима и јунацима који се овде непоштено жртвоваше и животе своје положише – да би нама боље било. То исто значење треба да има и "Национални парк Петра Мркоњића" којег треба уредити у непосредној близини новог храма на означеном троуглу, где је била главна и отсудна усташка битка. То од нас тражи наша национална част и наш национални понос.

М. Ђујић

ОЦЕНА ДРЖАЊА ВОЈНИХ СВЕШТЕНИКА ВАЛЕРИЈАНА ШТРПЦА И НИКАНОРА КАЛИКА, 12. фебруар 1945.

Оцена

ЧИН И ЗВАЊЕ (рез. или активни)	Rezervni niži vojni sveštenik 2. klase Sveštenik 1. brigade Dalmatinskog korpusa.
РОД ОРУЖЈА (стручни курс)	Sveštеничка struka.
ИМЕ, ОЧЕВО ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	VALERIЈAN / NIKOLE / ŠTRBAC
ДАТУМ РОЂЕЊА, МЕСТО, СРЕЗ.	6. maja 1909. godine, Kistanje, Benkovački
ОД КАД ЈЕ У ЧЕТНИЦИМА?	27. jula 1941. godine
ОД КАД ЈЕ У САДАШЊЕМ ЧИНУ? (мирнод. расп. у Ј. В.)	Nema podataka. Voјni i civilni sveštenik.
КОЈУ ЈЕ ДУЖНОСТ ДО САДА ВРШИО У ЧЕТНИЦИМА И СА КАКОВИМ УСПЕХОМ?	Sveštenika voјnog i civilnog. Ovu dužnost je vršio vrlo dobro.
КАД ЈЕ СТЕКАО ЗАКОНСКО ПРАВО НА УНАПРЕЂЕЊЕ?	Nema prava na unapređenje, bez naročitih zasluga i potrebe.
ПОДАЦИ: О БОРБЕНОСТИ, КАРАКТЕРУ, ДИСЦИПЛИНИ,	Karaktera svetlog, disciplinovan, službu vrši revnosno i iz sopstvenih pobuda,

ВРШЕЊУ СЛУЖБЕ И ОЦЕНА СПОСОБНОСТИ ЗА ИСТОГА?	nacionalan do fanatizma. Veoma je koristan kao sveštenik u vojno-četničkoj organizaciji.
ПРИМЕДБА.-	

12. фебруара 1945.

Командант
Капетан Живад. Ђ. Младеновић

Оцена

ЧИН И ЗВАЊЕ (рез. или активни)	Civilni i vojni sveštenik,- Aktivni sveštenik 2. brigade Dalmatinskog korpusa.
РОД ОРУЖЈА (стручни курс)	Sveštеничка struka.
ИМЕ, ОЧЕВО ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	NIKANOR / ILIJE / KALIK
ДАТУМ РОЂЕЊА, МЕСТО, СРЕЗ.	21. septembra 1903. godine. Drniš, Kninski
ОД КАД ЈЕ У ЧЕТНИЦИМА?	28. jula 1941. godine
ОД КАД ЈЕ У САДАШЊЕМ ЧИНУ? (мирнод. расп. у Ј. В.)	Od vremena mira civilni sveštenik, kao četnički sveštenik od 28. VII. 41. god. Srpska pravoslavna parohija Kosovo kod Knina.
КОЈУ ЈЕ ДУЖНОСТ ДО САДА ВРШИО У ЧЕТНИЦИМА И СА КАКОВИМ УСПЕХОМ?	Обичног четника, Zamenika komandanta Kosovskog četničkog puka. Pretsednika brigadnog četničkog odbora u Kosovu i Komandant Kosovskog Sreza. Sve ove dužnosti vršio je vrlo dobro.
КАД ЈЕ СТЕКАО ЗАКОНСКО ПРАВО НА УНАПРЕЂЕЊЕ?	Nema prava na unapređenje u vojnički čin, a za rang čina kom. odgovara za naročite zasluge.
ПОДАЦИ: О БОРБЕНОСТИ, КАРАКТЕРУ, ДИСЦИПЛИНИ, ВРШЕЊУ СЛУЖБЕ И ОЦЕНА СПОСОБНОСТИ ЗА ИСТОГА?	Borben, karaktera čvrstog i postojanog, disciplinovan, službu vrši savesno i revnosno, Sposoban je za vojnog sveštenika.
ПРИМЕДБА.-	

12. фебруара 1945.

Командант
Капетан Живад. Ђ. Младеновић

**НАРЕДБА ВОЈВОДЕ МОМЧИЛА ЂУЈИЋА КОМАНДАНТИМА
КОРПУСА ДИНАРСКЕ ЧЕТНИЧКЕ ДИВИЗИЈЕ, 12. април 1945.**

ŠTAB
DINARSKE ČETNIČKE DIVIZIJE
Str. Pov. Br. SL
12. aprila 1945. godine

KOMANDANTIMA KORPUSA DINARSKE ČETNIČKE DIVIZIJE

Iz mogeg ranijeg poverljivog obaveštenja vi ste čuli gde treba da idu Episkop Nikolaj i Nj. S. Patrijarh. Oni treba da sobom ponesu tačan materijal o našoj borbi, o podvizima naših boraca- o našem čojstvu i junaštvu, o lepim našim novim pričama; anegdotama i pesmama. To treba Ep. Nikolaju da može da objavi u javnosti u zemlji u koju dođe. Važne naše borbe gde kada, one koje su karakteristične, ono sve što se može i treba objaviti. Zato naređujem da komandanti korpusa što pre (5 dana najdalje) prikupe preko nacionalnih poverenika, obaveštajaca i komandanata jedinica, označeni materijal (ono što je najglavnije, najinteresantnije) napisan u duplikatu, povezan – poslati ovamo. Ne zaboraviti opisati život i junačka dela naših poginulih boraca pojedinačno (u Bos. Korpusu napr. † Ilija Desnica, † Babić, Janković, "Bošević", - zatim podvizi živih boraca, četa, brigada, slučaj one devojke koja je na zboru partizanskom kod Grahova viknula: "Smrt Titi, živeli banditi" i.t.d., i.t.d.

Svi podaci moraju biti tačni apsolutno, provereni pod ličnom odgovornošću komandanta – jer će se to svuda štampati i biti podvrgnuto javnoj kritici kao istorijska građa. Shvatiti stvar ozbiljno i u određenom roku poslati. Ne žaliti truda ni vremena.

Ovih dana treba da obiđem jedinice sa Nj. S. Patrijarhom i Ep. Nikolajem. Pošto se nema vremena obilaziti svaku brigadu niti svaki korpus zasebno, to ćemo obići Dalmatinski Korpus i Lički i Bosanski zajedno; Radi toga će mi komandant Bosanskog i Ličkog Korpusa dostaviti svoj predlog na kome mestu bi mogli obići obadva njihova korpusa zajedno postrojena, vodeći računa da to mesto bude osigurano i obzirom na avijaciju dobro maskirano i zaklonjeno. To da bude kakav sumrak ili šuma blizu glavnog puta u blizini jednog od ta dva štaba Korpusa. Tog dana u selima naših jedinica ostaviti najmanje potreban broj vojnika za obezbeđenje a sve ostalo mora biti na zboru. – O ovome podneti hitan izveštaj, a mesto neka odrede komandanti korpusa dogovorno. – Komandant Dalmatinskog Korpusa odrediće također jedno pogodno mesto za zbor svome korpusu, a za njegova sela isto važi kao i gore rečeno za Lički i Bosanski Korpus.

BOG, KRALJ, SRBIJA!

K o m a n d a n t
VOJVODA
(M. Đujić)

Pečat (Dinarske četničke divizije)

**ИЗВЕШТАЈ СВЕШТЕНИКА ПРИ ШТАБУ ДИНАРСKE ЧЕТНИЧКЕ
ДИВИЗИЈЕ ПАВЛА ЗЕЛИЋА СА ПРОПРАТНИМ АКТОМ ВОЈВОДЕ
МОМЧИЛА ЂУЈИЋА ПАТРИЈАРХУ СРПСКОМ ГАВРИЛУ,
14. април 1945.**

Свештеник при Штабу
Динарске Четн. Дивизије
Бр. 20
14. априла 1945. године
Горица

ВАША СВЕТОСТИ,

Вођен Божјом промишљу доспео сам са командантима и борцима, за веру, Краља и Отаџбину, те са неколико свештеника мирскога и монашкога реда, са Тromeђе овамо, где сам са свима њима дочекао пресретан час доласка Ваше Светости у нашу средину.

Као секретар код Епархије Далматинске, а и као свештеник при Штабу динарске Четничке Дивизије, осећам дужност, да Вашој Светости поднесем следећи извештај о стању свештеничке службе у Динарској Четничкој Дивизији:

I. У почетку рата Епархија Далматинска имала је свега 83 свештеника, мирског и монашког реда.

1/ Од овог броја 4 свештеника била су душевно болесна: О. Јулијан Поповић, О. Висарион Поповић, О. Јона Вејиновић и Богдан Доброта.

2/ У току рата умрло је 5 свештеника: О. Венедикт Кукољ, О. Јеремија Петрановић, О. Јордан Петрановић, Јован Грибановски и Марко Савић.

3/ Почетком рата пребегло је у Србију 6 свештеника: Милош Добрић, прота Никодим Новаковић, Душан Новаковић, Драгољуб Савић, Антоније Пинчетић и Бранко Петровић.

4/ Већ у почетку рата, усташе су зверским начином уморили 17 свештеника: О. Севастијана Јовића, Јована Андрића, Душана Гаврановића, Михаила Поповића, Милана Тришића, О. Доситеја Штулића, проту Косту Станишића, Ристу Ћатића, Илију Будимира, Дамјана Штроца, Мирка Стојисављевића, Симу Бањца, Милана Бањца, Петра Кнежевића, Милана Поповића, Родољуба Самарцића и Вукосава Милановића.

5/ Исто тако, на зверски начин, партизани су убили 8 свештеника: Новака Делића, О. Саватију Мажибраду, проту Константина Крстановића, проту Сергија Уркала, Николаја Сињкевића, проту Петра Стојисављевића, О. Лукијана Милковића и Илију Родића.

6/ Од бомбардовања је погинуо архимандрит О. Данило Букоровић, парох у Задру.

7/ Партизанима се је својеволно прикључило 6 свештеника: Јован Шолаја, Јован Миодраговић, О. Герасим Курбалија, Ратко Јелић, О. Рувим Штрбац и Крстан Бијељац, напустивши своје парохије.

8/ На својим службеним положајима, сарађивали су са партизанима следећих 6 свештеника: Александар Скочић, Јован Јавор, Миливој Јелача, игуман О. Никодим Опачић, Божидар Магуд и прота-ставрофор Милан Мацура.

9/ У својим парохијама захваћени су од партизана и нису се могли извући следећи, верско и национално исправни свештеници: Јаков Мандић, Марко Плавша, Мирко Вујатовић, Милан Шкорић, О. Георгије Лончар, Никола Тришић, Душан Рашковић, прота Симеон Кнежевић, прота Стево Вујасиновић, Урош Доброта, О. Павле Козлица, Јован Сунајко, прота-ставрофор Стеван Јавор, Никола Вукојевић, прота Љубомир Врцељ, Војислав Шешум и игуман О. Наум Милковић.

ЊЕГОВОЈ СВЕТОСТИ ПАТРИЈАРХУ СРПСКОМ ГОСПОДИНУ ГАВРИЛУ

ГОРИЦА

10/ Са четничким јединицама овамо је стигло 12 свештеника: војвода Момчило Ђујић, командант Дивизије, прота Стеван Простран, прота Павле Зелић, прота Илија Булован, синђел Никанор Калик, Младен Гашић, Никола Секулић, О. Валеријан Штрбац, Владимир Гарић, О. Сава Гњатовић и Милорад Доброта.

II. Област Динарске Четничке Дивизије, протезала је се и на територију Горњо-Карловачке Епархије, у којој је готово све свештенство са Епископом и епархијском управом од усташа зверски поубијано. Мали део овог свештенства је пребегао у Србију, а други мали део прикључио је се четничком покрету. Овај мали део свештеника Горњо-Карловачке Епархије, са свештенством Епархије Далматинске – пошто су већ биле растурене и уништене Епархијске Управе обију Епархија – изабрали су у месецу августу 1944. год., на Далматинском Косову, једну црквену управу за обе Епархије, под именом "Презвитерски Савет", кому сам ја био изабран за председника.

Укупно 7 свештеника са територије Епархије Горњо-Карловачке, преостало је на терену, овако:

1/ Од партизана је захваћен и није се могао извући свештеник Стево Трбојевић.

2/ На путу кроз Лику, од партизанског бацача, погинуо је свештеник Милош Цигановић.

3/ У одредима Војводе Добросава Јевђевића, налазе се свештеници: О. Данило Мамула, Богдан Вуксан и О. Владета Лукић.

4/ У Динарској Четничкој Дивизији налазе се: О. Доситеј Обрадовић и Никола Стојисављевић.

Ш. Од три манастира Епархије Далматинске (Крка, Крупа и Драговић) остао је само манастир Крка, а друга два су усташе опљачкали и потом партизани запалили.

Цркве и парохијски домови Епархије Горњо-Карловачке, као и босанских делова Епархије Далматинске, сем врло ретких изнимака, не постоје. Попалили су их што усташе што партизани. Међутим су и у деловима Епархије Далматинске, под италијанском окупацијом, многе цркве и парохијски домови запаљени, док је уништена епархијска канцеларија и демолиран епископски двор, са свом архивом, намештајем и вредностима у њему.

Подносећи овај извештај, целива десницу Ваше Светости одани молитвеник,

Коста Павле Зелић (потпис)

Саглашавам се са горњим извештајем. Командант Динарске Четничке Дивизије Горица, 14. априла 1945.

Печат Динарске
Четничке Дивизије

Војвода
Момчило Р. Ђујић
(потпис)

**ПИСМО СВЕШТЕНИКА ПРИ ШТАБУ ДИНАРСKE ЧЕТНИЧКЕ
ДИВИЗИЈЕ ПАВЛА ЗЕЛИЋА ПАТРИЈАРХУ СРПСКОМ ГАВРИЛУ,
16. април 1945.**

Свештеник при Штабу
Динар. Чет. Дивизије
Бр. 27
16. априла 1945. год.
Горица.

ВАША СВЕТОСТИ,

Налазећи се на челу свештенства Динарске Четничке Дивизије, био сам, непосредни посматрач тешкоћа, које су свештеници поднели заједно са четничким командантима, борцима и избеглим народом на тешком путу кроз Лику, под врховном командом Војводе Момчила Ђујића.

С тога сам сретан, што ми је долазак Ваше Светости у нашу близину пружио могућност, да истакнем пожртвовање, љубав и оданост к вери и нацији свих ових свештеника, сада на служби по четничким јединицама. Исто тако сам сретан, што могу Вашој Светости предложити, да у надлежности Патријарха Српског, – ради карактеристике места и времена, у којима живимо, као и ради

потстрека за нове подвиге и нове напоре који им предстоје – одликује и чином унапреди:

1. Протојереја Стевана Пространа, напрсним крстом
2. Синђела Никанора Калика, чином архимадрита
3. Јереја Младена Гашића, чином протојереја
4. Јереја Николу Секулића, чином протојереја
5. Јереја Светозара Секулића, чином протојереја
6. Јеромонаха Данила Мамулу, црвеним појасом
7. Јеромонаха Доситеја Обрадовића, црвеним појасом
8. Јеромонаха Валеријана Штрбца, црвеним појасом
9. Јереја Владимира Гарића, црвеним појасом
10. Јеромонаха Саву Гњатовића, црвеним појасом
11. Јереја Николу Стојисављевића, црвеним појасом
12. Јереја Милорада Доброту, црвеним појасом.

По мом мишљењу, обзиром на постојеће могућности, ово би се провело овако:

1. Да Ваша Светост једним декретом, упућеним мени, одликује за одликовање предложене свештенике, о чему би ја сваког појединог обавестио,
2. Да Ваша Светост, у колико не би било могућности за извршење чина произвођства, преко мене упути декрете свештеницима за произвођство предложенима, у којима би стајало да се за чин произвођства пријаве првом отачаственом Архијереју с којим се при богослужењу сретну.

Целивајући Ваше Светости десницу остајем одани молитвеник,
прота Павле Зелић

ЊЕГОВОЈ СВЕТОСТИ ПАТРИЈАРХУ СРПСКОМ
ГОСПОДИНУ ГАВРИЛУ
ГОРИЦА

(Печат Динарске Четничке Дивизије)

